РЕЦЕНЗІЯ
НА МОНОГРАФІЮ «ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ КАРПАТ І ПРИЛЕГЛИХ ТЕРИТОРІЙ» АВТОРІВ О. І. ВОЛОШИНА, Т. М. БОЙЧУКА, Л. О. ВОЛОШИНОЇ, В. Л. ВАСЮК (ВИЖНИЦЯ, ВИД. ЧЕРЕМОШ, 2012. - 335 С.)

Світові тенденції в медицині та фармації в останні 20 років характеризуються постійно зростаючою увагою до поглибленого вивчення цілющої дії лікарських рослин, виготовлення з них сучасних лікарських засобів та впровадження їх в клінічну практику, в т.ч. з позиції доказової медицини. З 2002 року фітотерапія, ліки рослинного походження увійшли як складова класичної медицини й фармації, що є визнанням важливості цього методу лікування на сучасному етапі існування людської спільноти. Однак слід відзначити, що впровадження в практику методів фітотерапії на сьогодні значною мірою не відповідає реаліям життя. Схоже, що фітофармація провідних країн світу краще відреагувала на потреби клінічної медицини випуском численних, переважно полікомпонентних ліків рослинного походження (ЛРП), різних їх форм на основі сучасних технологій виготовлення, включаючи нанотехнології. Традиційно в гострій конкуренції лікарями різних фахів та кваліфікаційних рівнів в лікувальному процесі частіше використовуються синтетичні лікарські засоби: вони потужніші, ефективніші, про них лікарі проінформовані ще з вузівського періоду з майже постійною промоцією про нові досягнення в їх застосуванні за допомогою фахової літератури, наукових форумів різних рівнів, ЗМІ тощо. Щодо фітотерапевтичних форумів чи інформації про ЛРП на наукових форумах високого рівня, то ці заходи є більш, ніж скромні. Лікарям, особливо первинної ланки, які можуть найбільш ефективно застосовувати в своїй роботі ЛРП, здобувати знання з фітотерапії приходиться переважно самотужки з різних наукових джерел. Останніх на книжковому ринку України доволі мало, часто вони є малотиражні.

Певний внесок у вирішення зазначеної проблеми здійснили автори монографії «Лікарські рослини Карпат і прилеглих територій» професори О.І.Волошин, Т.М.Бойчук та доценти Л.О.Волошина, В.Л.Васюк. Автори мають вагомі багаторічні науково-практичні здобутки в галузі фітотерапії, презентували їх у численних наукових працях, на наукових форумах різних рівнів та є знаними вченими з цього напрямку медицини та знавцями флори Карпат, оскільки є вихідцями з цього регіону. Їх досвід та аналітичний підхід до висвітлення сучасної наукової інформації в усіх розділах монографії є цінним в опануванні фітотерапії лікарями різних фахів.

Вже в першому розділі глибоко висвітлюється наукове обґрунтування сучасного етапу застосування лікарських рослин та ЛРП з позиції екології, патофізіології, клінічної біохімії, концепції поліморбідності, коморбідності, геогенетичного біорезонансу, наведені ілюстративні факти високої уваги світової медичної спільноти до фітотерапії у вигляді потужного зростання числа наукових публікацій. Важливим є підрозділ висвітлення інформації про фіторесурсні групи лікарських рослин у Карпатському регіоні, що убезпечить ареали їх проростання від можливого підсвідомого винищення аматорами при заготівлі рослинної сировини. Цінним є також підрозділ про сумісність та несумісність лікарських рослин, особливості їх застосування у вагітних, перед оперативним втручанням тощо.

Для лікарів загальної практики - сімейної медицини безумовно важливою буде інформація розділу «Загальні питання фітотерапії», в якому лаконічно і ємко висвітлені фізіологічні та патофізіологічні особливості дії ключових чинників лікарських рослин на людський організм у стані хвороби, показання та протипоказання застосування ЛРП, основні принципи їх застосування, інформація про біологічно активні сполуки лікарських рослин первинного, вторинного синтезу та їх значення в зумовленні терапевтичних ефектів, вимоги до лікарської сировини та основні лікарські форми з рослин.

Безумовно, ключовим розділом монографії є висвітлення матеріалу про лікарські рослини Карпат і прилеглих територій (237 стор). Інформація про кожну лікарську рослину є доволі повною, викладена за чіткою схемою: назви ботанічна, на українській, російською та латинською мовами та численні місцеві назви рослин, описана ботанічна характеристика, поширення, фіторесурсна група, особливості заготівлі та зберігання, хімічний склад, фармакологічні властивості і використання, лікарські форми і застосування, рецепти приготування тощо. На відміну від багатьох існуючих видань подібного типу виклад матеріалу завершується акцентованою інформацією про наявні на фармацевтичному ринку України фітопрепарати вітчизняного та зарубіжного виробництва. Щодо неофіцинальних лікарських рослин автори викладають своє наукове бачення їх перспективи використання, аргументуючи ситуацією з особливостями захворюваності населення України в останні десятиліття чи відношенням до застосування цих рослин у розвинутих країнах Європи, або розпочатими в Україні науковими розробками з їх застосування.

Додатком до цього розділу є чудовий кольоровий атлас описаних лікарських рослин, ілюстрованість якого істотно допомагає закріпити уяву читача про рослину, здійснити її пошук та спонукати до використання.

Оригінальним за змістом і формою викладення є четвертий розділ «Індикатор синдромо-нозологічного призначення лікарських рослин». З перших же сторінок викладу читач інформується про особливості побудови цього розділу за синдромами, нозологією, способами застосування, про ключові та менш важливі лікарські рослини, галузь медичного фаху, фармацевтичні форми призначення та застосування, особливо цінним є наведення назв конкрет-

них фітопрепаратів та БАД при тій чи іншій патології, в т.ч. висвітлення за стадійністю перебігу найбільш складних хвороб.

Як досвідчені клініцисти, автори не обійшли увагою нові-старі болючі проблеми медицини, які в останні роки набули доволі тривожних тенденцій. Це короткий, але доволі аргументований розділ «Захворювання щитоподібної залози, йододефіцитні стани та лікарські рослини в їх профілактиці». Саме за вагомістю цієї проблеми планетарного масштабу автори подали цей короткий змістовний матеріал у вигляді розділу.

Звичайно, з інтересом і бажанням практичного використання лікарі та читачі прочитають матеріал розділу «Лікарські рослини, що використовуються для відновлення і підвищення працездатності» з підрозділами «Загальнозміцнюючі та тонізуючі рослини»; «Ергогенні, антистресові та заспокійливі рослини», «Рослини для боротьби з весняним, осіннім десинхронозом», «Рослини імунотропної дії», «Рослини з онкостатичною дією».

Навіть у короткому «Заключенні» автори, відмічаючи рослинні оздоровчі багатства Карпат, дають коротку оцінку різних періодів відношення медицини до фітотерапії, а словами батька німецької науки санології, лікаря, фармацевта Себастьяна ^ а г а ш «Чи все ми використовуємо для здоров'я з того, що нам так щедро подарувала Природа? Чому ми так часто забуваємо це робити?...» спонукають медичну спільноту, біологів, валеологів до нового, потужнішого етапу використання цих багатств для оздоровлення народу України.

Вартим уваги є список використаних джерел літератури: 125 наіменувань, з них 25 - іноземні, що є свідченням глибокого наукового аналізу інформації в цій галузі.

Книга розрахована в першу чергу на лікарів загальної практики - сімейної медицини, а також фахівців інших медичних спеціальностей, студентів вищих медичних, фармацевтичних закладів, лікарів - фітотерапевтів, біологів та всіх, хто цікавиться лікарськими рослинами та методами фітотерапії.

Звісно, в книзі є ряд дрібних недоліків стилістичного, технічного характеру, малим є тираж видання (250 екземплярів). Таку книгу з цікавістю і користю для практичної діяльності та лікування хворих читали б лікарі будь-якого регіону, адже більшість з наведених рослин виростають по всій території України, а наведені в монографії сучасні фітопрепарати поширені в аптечній мережі нашої держави, що покращило б їх використання.

Книга досить вдало оформлена, містить багато схем, таблиць, кольорового ілюстрованого матеріалу, написана коректною українською мовою, читається з цікавістю. В цілому авторами на високому професійному рівні написана потрібна і корисна книга, яку дійсно доцільно рекомендувати широкому загалу лікарів терапевтичного та інших профілів, фітотерапевтам, студентам медичних та фармацевтичних вищих навчальних закладів.

Т. П. Гарник - д. мед. н., проф.,
директор ДП «Комітет з питань народної і нетрадиційної медицини МОЗ України»,
зав. каф. фітотер.
Київського медичного університету УАНМ.

Р. Б. Косуба - д. мед. н., проф. каф. фармакол.
Буковинського державного медичного університету.

РЕЦЕНЗІЯ

На монографію И. С. Чекмана, В. В. Мясоедова, А. О. Сыровой, И. В. Завгороднего, В. А. Макарова «Вода - источник жизни» Харьков: Вировец А. П. «Апостроф», 2012. - 291 с.

Тысячи лет человек наслаждается водой, любуется ею. Задумываться о происхождении воды, ее свойствах и составе человек стал относительно недавно. Вода - это особенная жидкость, без которой невозможна жизнь на земле, причем, в связи с развитием цивилизации, научно-техническим прогрессом общества, ростом численности населения на земле, потребность человечества в воде постоянно увеличивается.

Фундаментальные исследования последних десятилетий показали, что физические и химические свойства воды уникальны, они существенно отличаются от свойств других химических веществ. Молекулы воды образуют сложные агрегаты, которые находятся вместе благодаря пространственно-упорядоченной сети водородных связей. Вода является растворителем минеральных веществ и газов, в ней, в зависимости от температуры и давления, растворяется практически все, в ней находятся все элементы периодической системы Д. И. Менделеева. Она является уникальным веществом, которое невозможно заменить. Вода также влияет на функционирование органов и систем отдельных организмов. Вода обеспечивает осуществление жизненных процессов в организме не только как обязательная составляющая часть всех клеток и тканей живых организмов, но и как биосфера, в которой протекают химические превращения, связанные с их жизнедеятельностью. Вода растворяет энергетически важные